A nagy tengeri hÃ¡borÃº

Contributed by lakosm
2004. October 19. Tuesday 18:54

There are no translations availableMint a szÃ¡razfÃ¶ldÃ¶n Ausztria Ã©s PoroszorszÃ¡g, Ãºgy a tengeren csak fegyverszÃ¼netnek nÃ©ztÃ©k a bÃ©kÃ©t Anglia Ã©s FranciaorszÃ¡g, melynek ideje alatt elÅ‘kÃ©szÃ-thettÃ©k a jÃ¶vÅ‘, eredm kÃ¼zdelmet.
Az angol gyarmatbirodalom megalapÃ-tÃ¡sa.SÅ‘t a bÃ©ke ideje alatt sem szÃ¼ntek meg az Ã¶sszeÃ¼tkÃ¶zÃ©sek az anyaorszÃ¡gtÃ³l oly messze esÅ‘ Ã©s ezÃ©rt Ã¶nÃ¡llÃ³ cselekvÃ©sre hajlÃ³ telepek vezetÅ‘i kÃ¶zt. Anglia mÃ¡r is megkezdte a legfontosabb tengeri Ã¡llomÃ¡sok megszÃ¡llÃ¡sÃ¡t. EurÃ³pÃ¡ban az Ã¶vÃ© volt mÃ¡r GibraltÃ¡r Ã©s Minorca, Nyugot-IndiÃ¡ban Jamaica Ã©s Barbados, IndiÃ¡ban Bombay Ã©s Madras. De mindenÃ¼tt francia vagy spanyol telep nÃ©zett vele farkasszemet. Ã‰szak-AmerikÃ¡ban pedig, hol nemcsak egyes telepeket alapÃ-tottak az angolok, hanem mÃ¡r nagy tartomÃ¡nyokat szÃ¡llottak meg, hÃ¡rom oldalrÃ³l is kÃ¶rÃ¼lfogtÃ¡k a franciÃ¡k birtokaikat: Louisiana, a Missisippi vÃ¶lgye s Kanada felÅ‘l. Ezen az Ã³riÃ¡si terÃ¼leten a mindenfelÃ© terjeszkedÅ‘, mÃ©g fÃ©lig-meddig nomÃ¡d vadÃ¡szok Ã©s kereskedÅ kÃ¶zt voltakÃ©p soha sem szÃ¼nt meg a harc. Ezt mÃ©g elkeseredettebbÃ© tette az indianus tÃ¶rzsek felhasznÃ¡lÃ¡sa mindk rÃ©szrÅ‘l. Az angolok polgÃ¡ri gyarmatosai mÃ¡r sokkal szÃ¡mosabban voltak, de ezt a franciÃ¡k erÅ‘sebb szervezete Ã©s katonai Å‘rsÃ©ge egyenlÃ-tette ki. Ã•gy midÅ‘n az 1755. Ã©v folyamÃ¡n kiÃ¼tÃ¶tt a harc a nagy tavak Ã©s a Missisippi mellÃ© eleinte a franciÃ¡knÃ¡l volt a tÃºlsÃºly. SzintÃºgy az Å‘ seregeik gyÅ‘ztek Kelet-IndiÃ¡ban is. Az angol gyarmatok Ã©s velÃ¶k egyÃ¼tt az angol tengeri hatalom mindenÃ¼tt a legnagyobb veszedelemben forogtak. EgyÃ¡ltalÃ¡ban akkor mÃ©g korÃ¡ntsem volt eldÃ¶ntve, FranciaorszÃ¡gÃ© lesz-e a tenger uralma vagy vetÃ©lytÃ¡rsÃ¡Ã©. TÃ¶rÃ¶korszÃ¡gban az egÃ©sz LevantÃ©ben, AfrikÃ¡ban is, a francia politikai befolyÃ¡ssal egyÃ¼tt a francia ipar vÃ¡lt uralkodÃ³vÃ¡. A kÃ©t nemzet kÃ¶zÃ¶tti nagy szerves kÃ¼lÃ¶nbsÃ©g akkor vÃ¡lt feltÃ¼nÅ‘vÃ©. FranciaorszÃ¡gban az Ã¡llam, a kormÃ¡ny intÃ©z mindent, azÃ©rt kÃ© minden Ã©s az elsÅ‘ Ã¶sszecsapÃ¡skor az Ã¶vÃ© a diadal. AngliÃ¡ban ellenben, Walpole Ã³ta, gyÃ¶nge kormÃ¡nyok vÃ¡ltjÃ¡k f egymÃ¡st, Ã¡llandÃ³ serege alig van Ã©s az a fÃ©lelem, hogy a kirÃ¡ly hannoverai birtokai Ã©rdekÃ©nek Ã¡ldozza fel Anglia kincseit, megbÃ©nÃ-t minden erÅ‘s Ã©s kÃ¶vetkezetes politikÃ¡t. De viszont a francia kirÃ¡lysÃ¡g korlÃ¡tlan volta megengedte, hogy a dÃ¶ntÃ©s pillanatÃ¡ban nem nemzeti, hanem udvari cÃ©lokra fordÃ-tsÃ¡k az orszÃ¡g erejÃ©t, az angol nemzet ellenben melynek Ã©rdekei fÃ¶lÃ¶tt a parlament Å‘rkÃ¶dÃ¶tt, elÃ©g hatalmas arra is, hogy szÃ¼ksÃ©gÃ©hez kÃ©pest vÃ¡ltoztassa kor mÃ-g olyat nem talÃ¡l, melynek kezÃ©be bizton teheti le sorsÃ¡t. Az angol birtokok Ã‰szak-AmerikÃ¡ban 1783-ig.POSNER KÃ•ROLY LAJOS Ã©s FIA tÃ©rkÃ©pÃ©szeti mÅ±intÃ©zetÃ©nek metszÃ©se Ã©s nyomÃ¡sa.A hÃ¡borÃº kitÃ¶rÃ©sekor a franc normann kikÃ¶tÅ‘kben folytatott hadi kÃ©szÃ¼letei nagy rÃ©mÃ¼letet keltettek AngliÃ¡ban. A franciÃ¡k azonban az angolok FÃ¶ldkÃ¶zi-tengeri fÅ‘Ã¡llomÃ¡sa, Minorca szigete ellen fordÃ-tottÃ¡k fÅ‘erejÃ¶ket. MÃ¡r nÃ©gy nappal a hÃ¡borÃº megÃ¼zenÃ utÃ¡n, 1756 mÃ¡jus 19-Ã©n a fÃ¶ldkÃ¶zi-tengeri angol flotta, Byng admirÃ¡lis alatt, megtÃ¡madta a francia hajÃ³hadat. De Byngnek vissza kellett fordulnia GibraltÃ¡rba Ã©s a fontos, erÅ‘s bÃ¡styÃ¡ktÃ³l vÃ©dett sziget mÃ¡r jun. 28-Ã¡n francia kÃ©zre ju Ã•ltalÃ¡nos volt a kÃ©tsÃ©gbeesÃ©s. Â«Nem vagyunk mi nemzet, soha sem volt elÅ‘ttÃ¼nk ily borzasztÃ³ kilÃ¡tÃ¡sÂ» Ã-rta Chesterfield lord 1757 nyarÃ¡n. Az angol kÃ¶zvÃ©lemÃ©ny annyira fÃ¶lzÃºdult, hogy Bynget halÃ¡lra itÃ©ltÃ©k Ã©s agyon is lÅ Â«mert nem tett meg minden lehetÅ‘t a gyÅ‘zelem biztosÃ-tÃ¡sÃ¡raÂ». Ez az itÃ©let mutatja, mennyit kÃ¶vetelt Anglia vezÃ©rei Ã©s minÅ‘ energiÃ¡val kÃ©szÃ¼lt tengeri hatalmÃ¡t fentartani Ã©s biztosÃ-tani. A newcastlei herzeg kÃ©nytelen volt lemondan II. GyÃ¶rgy mÃ©g 1756-ban kinevezte hadÃ¼gyministernek Pitt Vilmost, kit az egÃ©sz kÃ¶zvÃ©lemÃ©ny Anglia lehetÅ‘ megmentÅ‘jÃ©nek tekintett. RÃ¶vid idÅ‘ mulva Ãºjra elbocsÃ¡totta ugyan, de mÃ©g 1757-ben visszafogadta, Ãºgy hogy Pitt mos szinte korlÃ¡tlanul intÃ©zkedett minden, a hÃ¡borÃºra vonatkozÃ³ Ã¼gyekben. Pitt Vilmos, Madrasz kormÃ¡nyzÃ³jÃ¡nak, TamÃ¡snak unokÃ¡ja, (szÃ¼l. 1708 nov.) mÃ¡r 1735 Ã³ta szerepelt a parlamentben, mint a Walpole kormÃ¡nyÃ¡nak tÃ¼zes ostromlÃ³ja. Az Ã¶reg Marlborough hercegnÃ©, Walpole bukÃ¡sa utÃ¡n, reÃ¡hagyta vagyona egy rÃ©szÃ©t, Anglia tÃ¶rvÃ©nye nemes vÃ©delmÃ©Ã©rt. Egy ideig tagja volt Pelham kormÃ¡nyÃ¡nak, de a newcastlei herceg alatt nem akart szolgÃ¡lni. Most mÃ©gis hivatalt vÃ¡llalt, hogy megmenthesse hazÃ¡jÃ¡t. Mindaddig rangjuk Ã©s vagyonuk Ã¡ltal kivÃ¡lÃ³ fÃ©rfiak kormÃ¡nyoztÃ AngliÃ¡t. Walpole, ki egyszerÅ± kÃ¶znemes volt, csak roppant parlamentÃ¡ris Ã¼gyessÃ©gÃ©nek Ã©s a corruptio erÅ‘s felhasznÃ¡lÃ¡sÃ¡nak kÃ¶szÃ¶nÃ© tartÃ³s hatalmÃ¡t. Pitt volt az elsÅ‘, ki tisztÃ¡n Ã©kesszÃ³lÃ¡sÃ¡nak Ã©s hazafias erÃ©nyeine kÃ¶szÃ¶nÃ© nagysÃ¡gÃ¡t. Szerette a nagy szavakat, a tÃºlzÃ¡st, gyakran vadÃ¡szta is a hatÃ¡st beszÃ©deiben; de szavÃ¡nak megfeleltek tettei. Â«Egy kritikus, udvarias, kÃ¶zÃ¶nyÃ¶s, mulatsÃ¡gos s Ã©lces, de lelkÃ©ben prozaikus, hidegszÃ-vÅ± Ã©s elmÃ©jÅ±, erÃ©nyben Ã©s lelkesedÃ©sben, de kÃ¼lÃ¶nÃ¶sen Ã¶nmagÃ¡ban kÃ©tkedÅ‘ tÃ¡rsadalomnak kÃ¶zepette Å‘ egyed MÃ©ly meggyÅ‘zÅ‘dÃ©se, szenvedÃ©lyes szeretete az irÃ¡nt, mit magasztosnak Ã©s igaznak tartott, vad energiÃ¡ja, kÃ¶ltÅ‘i kÃ©pzelÅ‘dÃ©se, szinÃ©szies szÃ³noklata, bÃ¼szke Ã¶nÃ©rzete Ã©p annyira megleptÃ©k kortÃ¡rsait, mint az a hit, melylyel a emberek magasabb Ã©rzelmeire hivatkozott, az a harag, melylyel elfordult a corruptiÃ³tÃ³l, addig a politika hatalmas eszkÃ¶zÃ©tÅ‘l, az a tÃ¶rhetetlen bizalom, melyet Ã¶nmagÃ¡ba, cÃ©ljainak nagysÃ¡gÃ¡ba Ã©s tehetsÃ©gÃ©be azokat elÃ©rni MidÅ‘n a ministeriumba lÃ©pett, Ã-gy szÃ³lott a devonshirei herceghez: Â«Tudom, hogy megbirom menteni a hazÃ¡t, Ã©n Ã©s senki mÃ¡sÂ». Pitt jellemÃ©nek szenvedÃ©lyes bÃ¼szkesÃ©g kÃ©pezte alapjÃ¡t, de ez a bÃ¼szkesÃ©g magasan fÃ¶lÃ©je er azon fÃ©rfiaknak, kik sok ideig kezÃ¼kben tartottÃ¡k Anglia sorsÃ¡t. Å‘ volt az elsÅ‘ Ã¡llamfÃ©rfiÃº a kÃ¶ztÃ¡rsasÃ¡g Ã³ta, ki tisz a kÃ¶zjÃ³nak Ã©ltÂ». ElsÅ‘ ministersÃ©ge alatt Å‘ volt a fÅ‘ hadi pÃ©nztÃ¡rnok. Addig szokÃ¡sban volt, hogy az AngliÃ¡tÃ³l subsidiumokat hÃºzÃ³ kÃ¼lfÃ¶ldi fejedelmek, bizonyos szÃ¡zalÃ©kot adjanak a pÃ©nztÃ¡rnoknak. Pitt volt az elsÅ‘, ki ezt el nem fogdta. A nÃ©p zÃ¶me tÃ¼zes bÃ¡mulÃ³ja lett. Â«Gyakran homÃ¡lyban maradnak a politikusok eljÃ¡rÃ¡sÃ¡nak okai, de Ã¶nzetlensÃ©get pÃ©nz dolgÃ¡ban, megÃ©rt mindenkiÂ». Tudta is, hogy elsÅ‘ sorban nÃ©pszerÅ±sÃ©gÃ©nek kÃ¶szÃ¶ni hata nagysÃ¡ga abban Ã¡ll, hogy Ã©p Ãºgy ellen bÃ-rt Ã¡llani a nÃ©p akaratÃ¡nak, mint az uralkodÃ³ corruptiÃ³nak. Å‘t lehet az Ãºj, kereskedelem alapjÃ¡n emelkedÅ‘ Ã©s nagyobbodÃ³ Anglia kÃ©pviselÅ‘jÃ©nek tekinteni. Az Ã¡ltal, hogy nem annyira az alsÃ³- hÃ¡zat nÃ©zte, mint a nÃ©pet, vÃ¡lt belÅ‘le Â«a nagy commonerÂ». Hazaszeretete volt a nÃ©p hozzÃ¡ valÃ³ ragaszkodÃ¡sÃ¡na igazi alapja. Ã‰s vÃ©gre is sikerÃ¼tt munkÃ¡ssÃ¡gÃ¡nak Ã©s komoly, lelkiismeretes meggyÅ‘zÅ‘dÃ©sÃ©nek magasabb szÃ-n

emelni honfitÃ¡rsait Ã©s minden Ã¡ldozatra kÃ©pesÃ-teni Å‘ket a haza oltÃ¡rÃ¡n. Washington.James Heath (1757 1834)
rÃ©zmetszete utÃ¡n. Az eredeti festmÃ©nyt G. Stuart (1755 1828) festette 1797-ben.FranciaorszÃ¡g hÃ¡borÃºja Anglia ellen vol
tulajdonkÃ©p a hÃ©tÃ©ves hÃ¡borÃº elÅ‘idÃ©zÅ‘je Ã©s bevezetÃ©se. FranciaorszÃ¡g HannoverÃ¡t akarta elfoglalni, mert teng
igen mÃ©rkÅ‘zhetett volna AngliÃ¡val. Ezt Nagy Fridrik nem engedhette, ki mÃ¡srÃ©szt nem hajlott rÃ©gi szÃ¶vetsÃ©gesÃ©nek
versaillesi udvarnak azon kivÃ¡nsÃ¡gÃ¡ra sem, hogy biztosÃ-tsa annak Ã©szakamerikai birtokait. Ez alkudozÃ¡sok
meghiusulÃ¡sa szakÃ-totta szÃ©t a francia-porosz szÃ¶vetsÃ©get Ã©s fÅ±zte Fridriket az angol politikÃ¡hoz, a francia udvart
pedig MÃ¡ria TerÃ©ziÃ¡hoz.Pitt, ki elÅ‘bb legjobban ellenezte a hannoverai Ã©s hesseni zsoldosok fogadÃ¡sÃ¡t, most maga is
azt vallotta, hogy Â«AmerikÃ¡t NÃ©metorszÃ¡gban kell meghÃ³dÃ-taniÂ». Vagyis FranciaorszÃ¡got csak Ãºgy lehet leverni a
tengeren, ha szÃ¡razfÃ¶ldi hegemoniÃ¡jÃ¡tÃ³l megfosztjÃ¡k. Pitt arra tÃ¶rekedett, hogy az orszÃ¡g egÃ©sz erejÃ©t a tengeri
hÃ¡borÃºra fordÃ-tsa, a szÃ¡razon pedig subsidiumok Ã¡ltal Fridriket kÃ©pessÃ© tegye arra, hogy FranciaorszÃ¡gnak
ellenÃ¡llhasson. A kor kÃ©t legnagyobb Ã¡llamfÃ©rfia Ã-gy kÃ¶zvetlen viszonyba lÃ©pett egymÃ¡ssal. A rossbachi diadal
rendkÃ-vÃ¼l erÅ‘sÃ-tÃ© Pitt helyzetÃ©t, Pitt pedig kivitte, hogy Anglia addig hallatlan Ã¶sszegeket fordÃ-tson a hadviselÃ©sre
a subsidiumokra. Â«Az 1759-iki elÅ‘irÃ¡nyzat nem kevesebbet tesz ki, mint 12.300,000 fontot. ValÃ³ban hihetetlen Ã¶sszeg,
Ã©s mÃ©gis mind alÃ¡Ã-rtÃ¡k, Ã©s mÃ©g tÃ¶bbet ajÃ¡nlottak fel. Nem kevÃ©sbbÃ© bÃ¡mulatos az alsÃ³hÃ¡z egyhangÃºsÃ¡ga
Ã¶sszegnek s annyi tengeri Ã©s szÃ¡razfÃ¶ldi erÅ‘nek megszavazÃ¡sÃ¡ban. Ez Pitt mÅ±ve, Ã©s csudÃ¡latos szemÃ¼nkbenÂ»
Mint lÃ¡ttuk, Ã©pen akkor jutott hatalomra, midÅ‘n a hÃ¡borÃº szerencsÃ©tlen lefolyÃ¡sa kÃ¶zel hozta a nemzetet a
kÃ©tsÃ©gbeesÃ©shez. Pitt visszaÃ¡llÃ-totta a bizalmat. A felfÃ¶ldi skÃ³tokbÃ³l kÃ©t ezredet alakÃ-tott Ã©s Ã-gy fordÃ-totta haz
hasznÃ¡ra e nÃ©p vad harcvÃ¡gyÃ¡t. A fenyegetÅ‘ idegen invasio ellen felfegyverezte a nemzetet, mely intÃ©zkedÃ©se azonba
csak a vÃ¡rosokban talÃ¡lt visszhangra, mÃ-g a falusi nÃ©pessÃ©gnÃ©l nagy ellenÃ¡llÃ¡st keltett. Az angol hajÃ³hadat
FranciaorszÃ¡g kikÃ¶tÅ‘inek megtÃ¡madÃ¡sÃ¡ra fordÃ-totta. E vÃ¡llalatok nem mindig sikerÃ¼ltek, de mÃ¡r az a tÃ©ny, hogy
Anglia ismÃ©t tÃ¡madÃ³lag lÃ©pett fel, vÃ©get vetett az elÅ‘bbi levertsÃ©gnek. A folytonos nyugtalanÃ-tÃ¡s pedig zavart okozot
FranciaorszÃ¡gban. Az angol hajÃ³had mintegy kÃ¶rÃ¼lzÃ¡rolva tartja ez orszÃ¡got Ã©s megakadÃ¡lyozza, hogy onnan
segÃ-tsÃ©g Ã©rkezzÃ©k a gyarmatokba. TulajdonkÃ©p az angol hajÃ³had hegemoniÃ¡jÃ¡nak Ã©s mindenÃ¼tt megjelenÃ©sÃ©
kÃ¶szÃ¶nhetÅ‘, hogy a gyarmatokban az angol elem erÅ‘t vehetett a francia fÃ¶lÃ¶tt. Pitt belÃ¡tta, hogy a hajÃ³hadtÃ³l fÃ¼gg
minden, s annak rendkÃ-vÃ¼li kifejlÃ©se elsÅ‘ sorban a mÅ±ve: Â«Az 1758. Ã©vre 60,000 tengerÃ©sz kiÃ¡llÃ-tÃ¡sÃ¡t szavazta
az alsÃ³-hÃ¡z Ã©s a zsold pontos fizetÃ©sÃ©nek tÃ¶rvÃ©nyes biztosÃ-tÃ¡sa, valamint a csakhamar kinÃ¡lkozÃ³ nagy zsÃ¡kmÃ
erÅ‘sen hozzÃ¡jÃ¡rultak a tengeri szolgÃ¡lat nÃ©pszerÅ±sÃ-tÃ©sÃ©hez. Pitt szÃ¡mÃ-tÃ³ Ã©s kÃ¶rÃ¼ltekintÅ‘ merÃ©szsÃ©gge
vÃ¡llalatok vÃ©grehajtÃ¡sÃ¡t Ã©s parancsolÃ³ akarata megtÃ¶rt minden akadÃ¡lyt. MindjÃ¡rt az elsÅ‘ ilynemÅ± vÃ¡llalatnÃ¡l Ans
az admiralitÃ¡s elsÅ‘ lordja, kijelentÃ©, hogy a hajÃ³kat a kivÃ¡nt idÅ‘re nem szerelheti fÃ¶l. Pitt azt vÃ¡laszolta, hogy a dolgot
elÅ‘adja a kirÃ¡lynak Ã©s Ansont bevÃ¡dolja az alsÃ³-hÃ¡znÃ¡l. A fenyegetÃ©s hasznÃ¡lt; a hajÃ³k kÃ©szen Ã¡llottak. A hollandu
bizva az addigi kormÃ¡nyok gyengesÃ©gÃ©ben, nagyon segÃ-tettÃ©k a franciÃ¡kat, tengerÃ©szeti szerek szÃ¡llÃ-tÃ¡sa Ã¡ltal. F
elrendelte minden hadi Ã©s tengerÃ©szeti szerekkel rakott hollandus hajÃ³nak feltartÃ³ztatÃ¡sÃ¡t, Ã©s a hollandusok vÃ©gre
engedtek. NemsokÃ¡ra elfoglaltÃ¡k az angol hajÃ³k az afrikai kereskedÃ©sre nÃ©zve oly fontos Goree-t Ã©s Senegalt, tovÃ¡bbÃ
Guadeloupe-ot, a franciÃ¡k fÅ‘gyarmatÃ¡t Nyugot-IndiÃ¡ban, Hawke, Boscawen Ã©s Pocoque admiralisok tÃ¶bb csatÃ¡ban
kÃ¶rÃ¼lbelÅ‘l kilenctizedÃ©t fogtÃ¡k el vagy semmisÃ-tettÃ©k meg a francia hadihajÃ³knak, a francia kereskedÃ©st pedig mind
tengerrÅ‘l elsepertÃ©k az angol kalÃ³zhajÃ³kÂ». E nagy nemzeti lendÃ¼let tette lehetÅ‘vÃ© az Ã³riÃ¡s eredmÃ©nyeket IndiÃ¡ba
CanadÃ¡ban. MÃ¡srÃ©szt a nÃ©met tÃ¶rtÃ©netÃ-rÃ³k joggal emelik ki, minÅ‘ nagy rÃ©sz illeti meg Fridriket Anglia diadalÃ¡ban
csakis Å‘ Ã©s Braunschweigi FerdinÃ¡nd akadÃ¡lyoztÃ¡k meg, hogy FranciaorszÃ¡g, Ãºgy mint 1745 48 kÃ¶zt, szÃ¡razfÃ¶ldi
diadalai Ã¡ltal szerezzen kÃ¡rpÃ³tlÃ¡st gyarmatai elvesztÃ©seÃ©rt. ElsÅ‘ sorban pedig a versaillesi udvar kÃ¶nnyelmÅ±sÃ©ge v
FranciaorszÃ¡g kudarcÃ¡nak oka. MidÅ‘n a vilÃ¡g fÃ¶lÃ¶tti uralomrÃ³l volt szÃ³, akkor is a kirÃ¡ly mulatsÃ¡gÃ¡ra fordÃ-tottÃ¡k a
legszÃ¼ksÃ©gesebb Ã¶sszegeket, Ã©s midÅ‘n Anglia ellen teljes erÅ‘feszÃ-tÃ©sre lett volna szÃ¼ksÃ©g, az orszÃ¡got, akarat
ellenÃ©re, PoroszorszÃ¡ggal valÃ³ dicstelen hÃ¡borÃºba kevertÃ©k. ValÃ³ban az egyik kormÃ¡nynak erÃ©lyÃ©rÅ‘l, a mÃ¡siknak
erkÃ¶lcsi Ã©s politikai korhadtsÃ¡gÃ¡rÃ³l Ã©lÃ©nk kÃ©pet ad Pittnek Ã©s XV. Lajosnak szembeÃ¡llÃ-tÃ¡sa. FranciaorszÃ¡g mÃ
ben kÃ©ptelen volt a fizetÃ©sre, Anglia ellenben kÃ¶nnyen viselte el a hÃ¡borÃºnak egyre nÃ¶vekedÅ‘ kÃ¶ltsÃ©geit. Pitt nem is
akart bÃ©kÃ©t kÃ¶ltni FranciaorszÃ¡g teljes megtÃ¶rÃ©se elÅ‘tt. A Hercules francia fregatte Ã¶tvennyolc Ã¡gyuval.Rajzolta
Osanne.Benne testesÃ¼lt meg az angol nemzetnek tÃ¶rhetetlen, kimÃ©letet nem ismerÅ‘ Ã¶nÃ©rzete Ã©s energiÃ¡ja. A nemze
erejÃ©t mutatja, hogy mindenÃ¼tt alkalmas eszkÃ¶zÃ¶kre, segÃ-tÅ‘kre talÃ¡lt. Mint ErzsÃ©bet korÃ¡ban a kalÃ³zokbÃ³l, Ãºgy m
is az amerikai gyarmatok csempÃ©szeibÅ‘l, a buccaneerok Ã©s flibustirok kalandos tengeri rablÃ³tÃ¡rsasÃ¡gaibÃ³l kerÃ¼lt ki az
angol hajÃ³k gyÅ‘zhetetlen legÃ©nysÃ©ge. De a vezÃ©rek is mÃ©ltÃ³ utÃ³dai voltak Drakenek Ã©s Raleighnak. 1759-ben
Boscawen tÃ¶nkre tette a franciÃ¡k Ã³ceÃ¡ni flottÃ¡jÃ¡t Ã©s ezÃ¡ltal meghiusÃ-totta a rÃ©g tervezett expeditiÃ³t IrorszÃ¡g
fellÃ¡zÃ-tÃ¡sÃ¡ra. Ugyanazon Ã©vben Hawke a francia fÃ¶ldkÃ¶zi-tengeri hajÃ³hadat semmisÃ-tette meg. A tenger annyira
angol uralom alatt Ã¡llott, hogy Pitt hajÃ³s expeditiÃ³t kÃ¼ldÃ¶tt FranciaorszÃ¡gba. De a rÃ©gi idÅ‘k elmultak; az angol
hÃ³dÃ-tÃ¡sok ideje francia fÃ¶ldÃ¶n lejÃ¡rt. Ezzel a teljes tengeri diadallal egy idÅ‘ben tÃ¶rtÃ©nik az angol gyarmati birodalom
vÃ©gleges megalapÃ-tÃ¡sa Ãºgy AmerikÃ¡ban, mint IndiÃ¡ban. AmerikÃ¡ban a Missisippi vÃ¶lgyÃ©nek, most a vilÃ¡g egyik
mezÅ‘gazdasÃ¡gi kÃ¶zpontjÃ¡nak, birtoka miatt tÃ¶rt ki a harc. Az akkor mÃ©g indiÃ¡nusoktÃ³l is csak gyÃ©ren nÃ©pesÃ-tett Ã
terÃ¼let sorsa fÃ¼ggÅ‘ben maradt, nemcsak az utrechti bÃ©kÃ©ben, hanem mÃ©g az aacheniben is. De kÃ¶zvetlen ez utÃ¡n a
franciÃ¡k Å‘rhÃ¡zak vonalÃ¡val kezdtÃ©k Ã¶sszekÃ¶tni LouisianÃ¡t CanadÃ¡val; az angolok pedig, kiknek egyes gyarmatai mÃ¡r
elszÃ¡llingÃ³ztak az atlanti Ã³ceÃ¡n mellÃ©kÃ©tÅ‘l a Kentucky s az Ohio partjaira, szintÃ©n magukÃ©nak tekintettÃ©k az uratla
orszÃ¡got. MÃ¡r 1754-ben Great MeadowsnÃ¡l vÃ©res Ã¶sszeÃ¼tkÃ¶zÃ©s tÃ¶rtÃ©nt a francia katonasÃ¡g s az angol telepesek
kÃ¶zt, kiket az akkor 22 Ã©ves Washington GyÃ¶rgy vezetett. A kÃ¶vetkezÅ‘ Ã©vben Fort Duquesne, a mai Pittsburg mellett,
nagy veresÃ©get szenvedett az angol sereg. A franciÃ¡k birtokban maradtak Ã©s Montcalm, Kanada kormÃ¡nyzÃ³ja, a
hÃ¡borÃº kitÃ¶rÃ©se utÃ¡n is megtett mindent tÃºlsÃºlyok fentartÃ¡sÃ¡ra. SikerÃ¼lt is neki csatlakozÃ¡sra birni az indianus
tÃ¶rzseket, kÃ¼lÃ¶nÃ¶sen az irokÃ©zeket, kik mÃ¡r az angol telepeket is kezdtÃ©k pusztÃ-tani. VÃ¡ltozÃ¡st itt is csak Pitt
kormÃ¡nyra jutÃ¡sa idÃ©zett elÅ‘. Az angol sereget 50.000-nyire szaporÃ-tottÃ¡k s az most, a gyarmatosok hathatÃ³s
tÃ¡mogatÃ¡sÃ¡val, kÃ©pes lÅ‘n megtÃ¶rni minden ellenÃ¡llÃ¡st. HiÃ¡ba, FranciaorszÃ¡g, mely seregeit a nÃ©met csatateréke

kÃ¼ldte, bÃ¡r mÃ©g mindig leghatalmasabb Ã¡llama volt EurÃ³pÃ¡nak, nem volt arra kÃ©pes, hogy a tengeren Ã©s a tÃ¡voli fÃ¶ldrÃ©szekben is megbirkÃ³zzÃ©k elszÃ¡nt ellenfelÃ©vel. A versaillesi udvar pazarlÃ¡sa, s az udvari protectiÃ³nak a vezÃ©re vÃ¡lasztÃ¡sÃ¡ban valÃ³ Ã©rvÃ©nyesÃ¼lÃ©se, lehetetlennÃ© tette az erÃ©lyes hadviselÃ©st, mÃ-g AngliÃ¡nak mindig volt pÃ© hogy nÃ©met zsoldosokkal vÃ©dje szÃ¡razfÃ¶ldi Ã©rdekeit. Pedig csak a francia Ã¡llam nagy erÅ‘kifejtÃ©se Ã¡llÃ-thatta volna h az egyensÃºlyt a francia s a nagyon tÃºlnyomÃ³ szÃ¡mÃº angol telepesek kÃ¶zt. MÃ¡r akkor kitÃ¼nt, hogy a franci gyarmatok inkÃ¡bb kereskedelmi s katonai telepek s csak az angolok kÃ©pesek tÃ¡voli terÃ¼leteket is megszÃ¡llani nÃ©pÃ¶k feleslegÃ©ve ÃºgY, mint egykor a gÃ¶rÃ¶gÃ¶k Ã©s a rÃ³maiak. Az indiÃ¡nusok felhasznÃ¡lÃ¡sa pedig csak igen rÃ¶vid idÅ‘re segÃ-tett a franciÃ¡kon, mert e vad szÃ¶vetsÃ©geseik kegyetlensÃ©ge csak elkeseredtebbÃ© tette az angolok ellenÃ¡llÃ¡sÃ¡t. Most a franc Kanada vÃ¡lt a hÃ¡borÃº szinhelyÃ©vÃ©. Montcalm nem bÃ-rta megakadÃ¡lyozni a nagy tavak vidÃ©kÃ©n Ã©pÃ-tett francia erÅ‘ssÃ©gek elveszÃ©sÃ©t Ã©s az angol sereg, Wolfe tÃ¡bornok alatt, magÃ¡t a fÅ‘vÃ¡rost, Quebeket vette ostrom alÃ¡. A vÃ¡r erÅ‘sÃ-tett fekvÃ©se nem tartÃ³ztatta fel az angolokat, maga a vezÃ©r jÃ¡rt elÅ‘l, midÅ‘n a Szt.-LÅ‘rinctÅ‘l felvezetÅ‘ szoros Ãºto kettenkint kapaszkodtak fel. Szeptember 12-Ã©n szembe Ã¡llott egymÃ¡ssal a kÃ©t sereg, Ã©s Wolfe maga vezette a rohamot. HalÃ¡los golyÃ³ Ã©rte a hÅ‘st. Az Å‘t karjÃ¡ba felfogÃ³ tiszt felkiÃ¡lt: futnak. A vezÃ©r utolsÃ³ erejÃ©t Ã¶sszeszedve, kÃ©rdi, kik futnak, Ã©s midÅ‘n hallja, hogy a franciÃ¡k, e szavakkal adja ki lelkÃ©t: akkor boldogan halok meg. Montcalm is elesett, Ã©s nemsokÃ¡ra, a franciÃ¡k minden tÃ¶rekvÃ©se dacÃ¡ra egÃ©sz Kanada elveszett. Â«MidÅ‘n Pitt Ã¡ttÃ¶rte azt a vonalat, mely Ã¡l a franciÃ¡k meg akartÃ¡k akadÃ¡lyozni az angol telepek terjeszkedÃ©sÃ©t, Ã¶ntudatlanul Ãºj irÃ¡nyt szabott a tÃ¶rtÃ©netnek. Kanada elfoglalÃ¡sa Ã¡ltal eltÃ¡volÃ-tvÃ¡n az ellensÃ©get, kinek fÃ©lelme az anyaorszÃ¡ghoz kapcsolta a gyarmatosokat Ã©s megnyÃ-tvÃ¡n azok ereje elÅ‘tt Nyugot mÃ©rhetetlen siksÃ¡gÃ¡t, alapjÃ¡t vetette meg az EgyesÃ¼lt-Ã•llamoknak.Â». ForrÃ¡s: http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/10kotet/10r01f03.htm Â